

R
E
P
L
I
Q
U
E

KULTUR

·

KRITIK

·

OPINION

·

LITTERATUR

·

ANMELDELSER

Replique, 2. årgang 2012

Redaktion: Rasmus Pedersen (ansvh.), Christian H. Skov og Anders Orris

Skriftet er sat med Book Antiqua, Myriad Pro

Udgives af forlaget Munch & Lorenzen

www.critique.ksaa.dk/replique

ISSN: 2245-0165

© Munch & Lorenzen

Fra superhelt til folkesjæl

SUPERHELTE - Batman kaldes for en superhelt, men faktisk er han et helt almindeligt menneske. Han kan ikke flyve, han er ikke stærkere end hvad de fleste kan træne sig op til, og han er tilmed et menneske, der gennemgår eksistentielle kriser. Batman er et uidealiseret, fejlbarlig og lokalt forankret menneske og som sådan slet ikke nogen superhelt.

Af Jacob Hedegaard

DEN MENNESKELIGE HELT

Det er værd at forholde sig til Batman-figuren og dens placering i det galleri af superhelte, vi som børn har stiftet bekendtskab med. I dette galleri, der inkluderer alt fra Superman og Spiderman til Turtles, er Batman noget særligt, fordi Batman i det store hele er et helt almindeligt menneske. Siden 2005 har vi haft fornøjelsen af at stifte yderligere bekendtskab med figuren gennem Christopher Nolans tre filmatiseringer. Et kort rids af de tre film er derfor på sin plads.

Det moderne, trefoldige epos startede med *Batman Begins*, hvor vi følger transformationen af den traumeplagede multimilliardær og ungarl, Bruce Wayne, til Gothams beskytter, helten Batman. Her får vi for første gang et glimt af det moralkodeks og den egenrådighed, som bliver et af de væsentligste karaktertræk hos Batman. Bruce Wayne, som han på dette tidspunkt stadig udelukkende optræder som, er gennem en længere periode blevet trænet af en gruppe ninjaer, der kalder sig skyggekrigerne. Han nægter at

henrette en fattig bonde, der har gjort sig skyldig i drab, og i stedet kommer det til opgør med skyggekrigerne, der med lederen Ra's al Ghul i spidsen har oplært Bruce Wayne i de færdigheder, han senere benytter sig af som Batman.

Hjemme i Gotham har Bruce Wayne været betragtet som død, og han indtager ved sin tilbagevenden en mere perifer samfundsposition, mens han langsomt opbygger sine muligheder for at virke som Batman - bl.a. gennem sine enorme pekuniære ressourcer. Filmens egentlige klimaks opstår, da skyggekrigerne viser sig i Gotham for at lade byen destruere sig selv gennem en forgiftning, der får enhver til at reagere på deres umiddelbare impulser af frygt. "*When the forest grows too wild a purging fire is inevitable and natural*", som Ra's al Ghul formulerer det, da han beskriver, hvordan skyggekrigerne igennem hele historien har fået samfund til at gå til grunde, når dekadencen og det moralske fordærv greb om sig. Bruce Wayne er manden, der eksplicit indtager sin plads som skjold for hoben af mennesker, der fortjener en chance mere og derfor påtager sig rollen som Batman. Netop i forklædning som Batman-figuren svarer Bruce Wayne på bedste Hollywood-one-liner-manér, da den folkekære betjent Jim Gordon ønsker at takke Batman efter at skyggekrigere er blevet bekæmpet, at Batman aldrig behøver tak.

Anden del af fortællingen, *The Dark Knight*, kom i 2008. Her er Gotham blevet langt mere rolig takket være den energiske offentlige anklager, Harvey Dent. Dent er den 'hvide ridder', Batman har ønsket sig for at kunne trække sig tilbage.

En person, der indenfor loven sikrer den orden, som samfundet har brug for. Det bliver meget klart under en middag, hvor Dent og Wayne med hver deres ledsager diskuterer, hvordan det offentlige bør forholde sig til Batman. Dent indleder med at forsvare Batman som produktet af almindelige menneskers manglende reaktion på samfundets forfald, men indrømmer også, at den magt Batman besidder, kan være farlig: "*You either die a hero or you live long enough to see yourself become the villain*". Som i den første film opbygges filmens klimaks dog med opgøret mellem Batman og filmens superskurk, denne gang Jokeren – der i øvrigt portrætteres af en yderst velspillende Heath Ledger. Igen er filmens hovedtema skurkens forsøg på indførelse af anarki, og anarkiets evne til at udstille menneskers, ifølge Jokeren, manglende medmenneskelighed. Jokeren karakteriserer civiliserede menneskers moralkodeks som noget, der udelukkende opretholdes på tidspunkter, hvor de reelt ligegyldige. Den eneste måde at leve på er derfor uden regler. Da filmen nærmer sig sit højdepunkt viser det sig dog, at Gothams almindelige indbyggere ikke er nær så depraverede, som Jokeren ønsker at overbevise os om, og det hele ender naturligvis lykkeligt.

Den tredje og foreløbigt sidste film i rækken fungerer over samme temaer som de forrige. En ond skurk ønsker at destabilisere samfundets hævdvundne struktur, og Batman redder dagen. Hvor de andre film i nogen grad søgte at retfærdiggøre skurkens forehavende med henvisninger til samfundets stadigt stigende kriminalitet og generelle fordærv, sker det i den

tredje snarere med reference til samfundets stigende ulighed. Det er dette forsøg på indførelse af det proletariats diktatur, som Batman påtager sig at afvise med rå magt og overlegen teknologi.

Igennem alle filmene optræder Batman, som den mest konservative af alle superhelte. Han er ikke noget idealmenneske, han har ingen overnaturlige kræfter og han anerkender menneskets og dermed samfundets fejlbarlighed.

MELLEM GODT OG ONDT

Batman er et splittet menneske. Han er ikke bare motiveret af lysten til at gøre godt for andre, men også drevet af had og hævnlyst efter mordet på sine forældre. På den måde er han ind i mellem selv på grænsen til at være en del af det onde. Hos Batman ser vi de samme impulser, som får de onde til at begå modbydelige forbrydelser, blive brugt til at bekæmpe det onde. Derfor er Batman også alene og omgås ikke de mennesker, som han bruger sin energi på at beskytte – i modsætning til f.eks. Supermand. Batman er et ensomt menneske, der vender sin energi til noget positivt, men ved, at det er en hårfin grænse. Og hvor Supermand sætter en ære i og glædes over at kunne hjælpe alle os almindelige mennesker uden superkræfter, fordi han ved, at vi ikke kan selv, så fornemmer man hos Batman ofte en skuffelse over hans medborgere, fordi han ved, at de grundlæggende set er ligesom ham selv, men at de ikke gør en indsats – hvilket Harvey Dent som nævnt påpeger under førnævnt middagssamtale i filmen *The Dark Knight*.

Det er afgørende for forståelsen af Batman-figuren, at han modsat Superman

ikke stræber efter anerkendelse, og at han hverken ønsker magt eller indflydelse. Som en anden modstandsmand rejser han sig imod den imminente fare, der truer det lokalsamfund, han er en del af, for så at fordufte i ly af mørket så snart faren er drevet over. Batman er en baghave-helt, der aldrig påtager sig hele klodens problemer, og som ikke behøver tak fra den venlige politimand, fordi han i sin egen optik ikke gør andre en tjeneste, men blot værger for sig selv og det samfund, han er en del af. Det er også derfor, at Batman bliver skuffet over Harvey Dent, da han ser ham slå plat eller krone om en forbryders liv. Samfundet har brug for en orden, der ikke hviler på arbitrære handlinger, og som folk derfor kan aspirere til at indgå i. Samfundet har brug for ikke at have brug for Batman.

DET KONKRETE MENNESKE

Det er netop konservative dyder. At tage afstand fra det overnaturlige idealmenneske, som opstår som forudsætning for samfundets indretning i ideologier som socialisme og liberalisme. Ideologier, der gør krav på en bestemt mennesketype, der opfylder bestemte krav og efterlever bestemt idealer, før samfundet hænger sammen. Man kan tale om 'det kommunistiske menneske' eller 'det liberale menneske', som er arketyper, der ved deres ageren skaber eller bevarer den type samfund, som ideologien foreskriver. Disse arketyper får hurtigt et overnaturligt skær, idet de er defineret ud fra en vision om, hvordan samfundet bør være. Når man skaber en samfundsutopi, skaber man også en utopisk forestilling om, hvordan mennesket bør være uden at forholde sig til, hvordan det konkrete

menneske rent faktisk er. Batman er det konkrete menneske, der kæmper med både det gode og det onde - en kamp der foregår både mellem ham og de skurke vi ser, såvel som den foregår inde i figuren Batman. Han er et menneske uden særlige fysiske eller mentale forudsætninger for at være superhelt. Et menneske som alle vi andre, som dermed bliver en inspiration for alle os andre - en egenskab der ikke findes i Superman, hvis gerninger vi kan distancere os fra, fordi han har overnaturlige evner, der gør ham i stand til at udføre de ting, han gør. Superman kan vi aldrig efterligne, men Batman er en af os.

Batman er ikke bare en mand for og af folket, der indirekte er valgt som beskytter gennem massernes manglende ageren, og som påtager sig dette hverv. Han forstår, modsat de skurke han fordriver, at der ikke er et menneskeligt ideal, som samfundet skal indrettes efter eller påtvinges. Og endnu vigtigere, at forudsætningen for en fredelig sameksistens mellem disse fejlbarlige og forskellige mennesker, er en grundlæggende respekt for de kulturelle institutioner, som historien har nedarvet til os. Det er derfor Batman ikke fungerer inden for loven, men i stedet opretholder den forståelse af retfærdighed som allerede eksisterer i samfundet.

Batman er dermed i sig selv en metafor. Batman er den sidste bastion mod verdens onder, og den bastion er grundlæggende frihedsrettigheder, medmenneskelighed og respekt for etablerede normer, som hvis de forkastes af de mennesker, der lever i samfundet, udmunder i civilisationens forfald. Når der er problemer

træder Batman ind på scenen som den kollektive samvittighed for straks efter at blive en fredløs. I filmen *The Dark Knight* påtager Batman sig ligefrem skylden for visse uhyrligheder, selvom han intet ansvar havde, fordi han dermed kan bevare befolkningens tro på retfærdigheden og det gode i mennesket. "*Større kærlighed har ingen, end den at sætte sit liv til for sine venner*", som Johannesevangeliet foreskriver i kærlighedsbuddet, og Batman får endda ved sin selvopofrelse snert af at være en kristusfigur.

HVERDAGENS KAMP

Batman er derfor ikke bare underholdning, højspændt action og drengedrømme om overnaturlige evner. Tværtimod. Batman er en opfordring. Vi kæmper alle med gode og dårlige sider af os selv. Lørdagsslik i stedet for en banan, en tur på sofaen i stedet for en løbetur eller parke-ring af børnene foran tv'et frem for at læse med dem. Hverdagens små og store kampe, hvor vi ikke altid lever op til vores eget ideal, og hvor det ind imellem bare er rart at have ro. Batman lærer os, at perfektion ikke eksisterer, og at vi alle kæmper med gode og dårlige sider af os selv. Men den, der har evnen, har pligten, og fortællingen om Batman handler mindre om at redde en hel by fra total ødelæggelse, end den handler om den allestedsnærværende kamp mellem godt og ondt, som mere end noget andet er en kamp med sig selv. En kamp, der ikke desto mindre er nødvendig, og som vi hver især bør anstrenge os i, fordi den er forudsætningen for bevarelsen af det samfund, vi holder af. Der findes ingen Batman, ingen superhelt. Batman er den folkesjæl, der i det store og i det små skal

råde for at holde den konstant truende ondskab, dårskab og forfald fra døren.